

KRISESTEMNING, ELLER?

En drøfting av "dommedagsbudskap" i klimamobilisering, og en narrativ analyse av hvordan norske politikere snakker om global oppvarming.

SOS3090 - Sosiologisk analyse, bacheloroppgave

Faglærer: Øyvind Wiborg

Veileder: Kjell E. Kjellmann

Innlevert: 07.05.2019

Kandidatnummer: 44

Antall ord: 6240

Sammendrag

Denne oppgaven tar for seg mulige forklaringer på den relativt lave graden av personlig og politisk mobilisering til innsats mot menneskeskapte klimaendringer, og gir en sosiologisk kritikk av forklaringer som vektlegger psykologisk determinert aversjon mot negative budskap ("dommedagsbudskap"). Oppgaven argumenterer for at selv kommunikasjon med innhold som gir negative følelsesmessig respons kan virke mobiliserende, gitt at budskapets *form* og *avsender* er riktig, og at den kulturelle konteksten ansporer til det. Budskap som har *narrativ* form (fortellinger), og som formidles av politiske eliter til sympatisører med samme kulturelle orientering, kan trolig ha mobiliserende effekt uavhengig av innhold, særlig hvis de er dominante over tid.

Opgaven analyserer også tre debattinnlegg fra sentrale norske politikere i lys av det såkalte *Narrative Policy Framework*, med henblikk på å teste om disse formidler dommedagsbudskap og oppfordrer til radikale klimatiltak (individuelle, så vel som kollektive), og om de i så fall har narrativ form. Innleggenes mobiliserende kvaliteter og funnernes mulige implikasjoner drøftes.

[T]he climate crisis has never once been treated as a crisis [...]

– Greta Thunberg (2019)

Introduksjon

At global oppvarming skjer, og er vår skyld, er slått fast med så stor grad av sikkerhet som naturvitenskapene tillater (IPCC 2018; Santer et al. 2019). Konsekvensene er i hovedsak negative, og potensielt katastrofale (IPCC 2014, 64). Klimatiltakene verdens land har forpliktet seg til er likevel utilstrekkelige (IPCC 2018, 32). Klimagassutslipp fra energi og industri øker fortsatt, og utslippsveksten akselererte i 2018 (Le Quéré et al. 2018). Hvorfor gjør vi ikke mer for å stanse klimakrisa?

En vanlig forklaring på at vi gjør så lite, er at sakens natur og alvoret i krisa har blitt kommunisert feil; de som kan og bryr seg nok har snakket om klima på måter som ikke virker mobiliserende på resten (se f.eks. NRK 2018). I denne studien vil jeg drøfte noen versjoner av denne forklaringen. Nærmere bestemt vil jeg argumentere mot én versjon til fordel for en annen.

Dette er en studie i to deler. Del 1 er en teoretisk drøfting av muligheten for å mobilisere til radikal klimahandling ved hjelp av budskap som spiller på frykt og gir assosiasjoner til personlig oppofrelse og "dommedag" under visse forutsetninger. Jeg gir en sosiologisk kritikk av klimapsykologiens konklusjoner vedrørende dette spørsmålet. Del 2 er en narrativ analyse av tre nylige debattinnlegg om klima fra sentrale norske politikere, med sikte på å belyse hvorvidt politikere faktisk bruker slike dommedagsinnramminger eller ikke.

Del 1 - Klimakrise og mobilisering

1. Hvordan vi forholder oss til klimakrisa

Mange gir uttrykk for både positive holdninger til klima- og miljøtiltak og bekymring for konsekvensene av global oppvarming, men det er observert lite korresponderende handlingsendring (Owens og Driffill 2008, 4412). Dette betegnes som et paradoksalt gap mellom holdning og handling (Arnold 2015, 35; Howell 2014, 70). Det finnes også indikasjoner på at bekymringen for klimaendringer har falt i vestlige land de siste årene (Stoknes 2014, 161), men det er gjort dels motstridende funn. En nylig opinionsundersøkelse (Poushter og Huang 2019) fant for eksempel at respondentene i 13 av 26 inkluderte land mener klimaendringer er den største sikkerhetstrusselen. På flere andre målinger, prioriteres likevel klimaendringer konsekvent lavere enn andre politiske spørsmål (Arnold 2015, 28). En nylig måling fant at klima er den femte viktigste saken for norske velgere (Lundgaard 2019). Slike målinger kan dog være vanskelige å sammenligne på grunn av ulik metodologi, og respondentenes kortsiktige holdninger påvirkes typisk av mange faktorer, som mediedekningen eller været (Arnold 2015, 28; Whitmarsh et al. 2013, 10).

Uansett hvor bekymret folk er, har det ikke resultert i hverken varige reduksjoner i økologisk fotavtrykk (Lin et al. 2018) eller betydelig oppslutning om grønne politiske partier globalt (Grant og Tilley 2019, 502). Det er godt belegg for å påstå at den kollektive responsen ikke står i stil til utfordringen. Vi kan, med Norgaard (2011b, 58), snakke om utbredt *nonrespons*. Gitt risikoen global oppvarming innebærer, burde mobiliseringen til klimahandling være betydelig større enn hittil.

2. Klimapsykologenes advarsler mot negative budskap

Årsakene til gapene mellom klimafakta og -holdninger, og mellom klimaholdninger og -handling, er sammensatte. En mulig forklaring som har blitt populær de siste årene, og som er tema for denne studien, fremmes ofte av forskere fra fagfeltet *klimapsykologi*: at nonrespons på klimakrisa skyldes individuelle psykiske sperrer, som leder til aversjon mot og benektelse

av informasjon som oppleves truende (Beattie og Mcguire 2019; Stoknes 2017, 2014). Klimapsykologer hevder at mennesker er psykologisk disponert for å unngå negative følelser som skam og frykt, og at budskap om høye kostnader, personlig oppofrelse og "dommedag" derfor ikke virker mobiliserende. Slike innramminger kan i verste fall virke demobiliserende, og etterlate folk hjelpeløse og redde, eller bare apatiske (Stoknes 2014, 162-163; Arnold 2015, 33). Følgelig argumenterer de for at klimaaktivister, politikere og andre som vil mobilisere til klimahandling i hovedsak bør kommunisere positive og løsningsorienterte budskap (Tollersrud 2018; Fjeld 2019).

Advarslene mot dommedagsbudskap er del av en mer generell kritikk av såkalte *informasjonsunderskuddsmodeller* (Ehret et al. 2016, 2, min oversettelse) innen forskning på klimakommunikasjon. Slike modeller postulerer at graden av nonrespons forklares av manglende innsikt i vitenskapelige fakta om klimakrisa (Whitmarsh et al. 2013, 10), og at høyere utdanning og tilgang på mer oppdatert informasjon vil øke oppslutningen om ekspertenes anbefalinger (Ehret et al. 2016, 2). Ifølge klimapsykologene er dette synet forfeilet, fordi fakta ikke uten videre kan trenge gjennom de psykiske barrierene (Stoknes 2014, 161) – særlig ikke hvis det er *truende* fakta.

Vi kan utlede to hypoteser fra Stoknes' beskrivelse av det som kan kalles *dommedagsbarrieren mot klimamobilisering*:

H1 - *dommedagsdominans*: "Dommedag", usikkerhet og høye kostnader/tap har vært de dominerende innrammingene i klimadiskursen hittil (ibid., 163).

H2 - *determinert dommedagsaversjon*: Psykologiske fakta om moderne mennesker (f.eks., tapsaversjon og automatiske reaksjoner på kognitiv dissonans) innebærer at slike dommedagsinnramminger har liten eller ingen mobiliseringseffekt (ibid., 163-164).

Denne studien vil utfordre både H1 (dominanstesen) og H2 (aversjonstesen). H1 utfordres i del 2, ved å undersøke hvilke innramminger som faktisk benyttes av sentrale aktører i klimadiskursen i Norge i dag, og om det er riktig å forstå dem som dommedagsinnramminger. H2 utfordres mer indirekte, i del 1, gjennom en drøfting av andre aspekter ved kommunikasjon som kan ha betydning for budskapets eventuelt (de)mobiliserende effekter framfor innhold. Jeg vil argumentere for at budskap som gir assosiasjoner til "dommedag"

eller andre trusler kan virke mobiliserende, gitt at de har riktig *form*, riktig *avsender* og ikke undergraves av den sosiokulturelle konteksten forøvrig.

3. Behovet for det sosiologiske blikket

Som Norgaard (2018, 173) påpeker, tenderer psykologiske analyser til å ta utgangspunkt i individet, og anta biologiske eller andre deterministiske forklaringer på folks opplevelser, tanker og følelser. Handlingsstrategier basert på slike antagelser risikerer å virke konserverende på system- og kulturnivå, fordi det tas for gitt at individene som danner slike sosiale strukturer ikke selv kan omdannes – eller *struktureres* (Giddens referert i Sewell 2005, 127) – i særlig grad av politisk-økonomiske systemer eller kultur. Våre tenke- og væremåter forstås som forhåndsgitte. Det sosiologiske blikket kan være en verdifull motvekt til slike perspektiver.

I en etnografisk studie av nordmenns forhold til klimakrisa, viser sosiologen Kari Marie Norgaard (2011b, a) at individuelle følelser må forstås utfra sosiokulturell kontekst. Hun finner blant annet at informantenes negative følelser knyttet til klimakrisa (som skam) kan spores tilbake til spenninger mellom nordmenns kulturelt konstruerte selvbilde (et ydmykt, natur- og menneskerettighetselskende folk) og den politisk-økonomiske virkeligheten (Norge som en av verdens største oljeeksportører). I tillegg, for å håndtere slike følelser, trekker individer på kulturelle ressurser, for eksempel narrativer fra politisk hold som berettiger norsk oljeproduksjon (Norgaard 2011b, 210).

Hva folk i det hele tatt tenker og føler, er oppmerksomme på og moralsk indignerte over, er ikke gitt, men sosialt strukturert. Ifølge Zerubavel (referert i Norgaard 2011b, 6) sosialiseres vi inn i kulturelt betingede "kognitive tradisjoner" – eller "tankefellesskap" (Zerubavel og Smith 2010, min oversettelse). Sosiale bevegelser som sikter mot sosial endring oppstår og opererer innenfor kulturelle, så vel som politiske, mulighetsstrukturer (Williams 2004, 95). Slike meso- og makrostrukturer må være en vesentlig del av forklaringen på graden av individuell og kollektiv nonrespons på klimakrisa. Hvis vi tar høyde for dem, finner vi også – som demonstrert i det følgende – at muligheten for mobilisering basert på truende informasjon kan holdes åpen, gitt gunstige kulturelle forutsetninger. Det er positivt, for det er rimelig å anta at folkelig oppslutning om

ekstraordinære tiltak ment for å avverge krise forutsetter at beslutningstakere og befolkning har noenlunde samme kriseforståelse.

4. Skisse til en ikke-deterministisk forklaring på nonrespons

Klimapsykologenes hypoteser er, som nevnt, knyttet til en kritikk av informasjonsunderskuddsmodeller. Dominanstesens (H1) innbyr til kritikk av ideen om at *mer* faktainformasjon (enten formidlet i objektive, probabilistiske, naturvitenskapelige termer, eller gjennom alarmerende innramminger) kan endre holdninger, siden det ikke har funket så langt. Aversjonstesens (H2), på sin side, brukes til å kritisere selve *innholdet* i slik kommunikasjon for å virke demobiliserende. Det er verdt å merke seg at denne kritikken – og løsningsforslaget (positive budskap) – bygger på samme grunnleggende antagelse om menneskers risikooppfatning som informasjonsunderskuddsmodeller: at risiko er en iboende egenskap ved ting (Boholm 2003, 175). Informasjonsunderskuddsmodeller sier at en gitt type objektiv informasjon vil øke opplevd risiko, og dermed mobilisering, mens aversjonstesens sier at den samme informasjonen vil redusere opplevd risiko og mobilisering (positiv informasjon, derimot, vil virke mobiliserende). Begge antar at det er en lineær sammenheng mellom informasjonen som sådan og korresponderende holdnings- og handlingsendringer.

Boholm (2003, 175) påpeker hvorfor dette er en lite realistisk antagelse: risikoopplevelse er relasjonell og kontekstuell, og avhenger av delt, konvensjonelt etablert mening – med andre ord, *kultur* (ibid.). "Kultur" kan forstås som felles kognitive skjema som "definerer kategorier, relasjoner og kontekster, og gjør det mulig å prosessere mening og ordne informasjon" (ibid., 159, min oversettelse). Med kulturelle midler gjør vi verden meningsfull (Arnoldi 2009, 107; Arnold 2015, 12-13). Det finnes ingen "informasjon som sådan", som ikke medieres av kultur, og heller ingen iboende risiko i et stykke informasjon. Risikoopplevelsen oppstår først når en potensiell kilde til skade knyttes til et potensielt mål for skade, samt en normativ evaluering av konsekvensene (Boholm 2003, 175), og disse koblingene gjør mennesker basert på kulturell bakgrunn og kontekst (Kahan et al. 2011). Selv mentale handlinger, ikke bare utadrettet atferd, reguleres av "kognitive normer" for hva og hvordan vi skal oppfatte, klassifisere, fortolke, huske og tenke – til og med føle – i ulike sammenhenger (Zerubavel og Smith 2010, 322).

Hvis vi anlegger dette perspektivet i norsk kontekst, kan en mulig forklaring på nonrespons være at de kulturelt definerte kognitive normene som råder simpelthen ikke ansporer til radikale grep. Kulturen virker ikke mobiliserende, men innbyr snarere til "sosialt organisert benektelse" (Norgaard 2011a, min oversettelse) ved å tilby et rikt tilfang av hendige benektelsesstrategier – kulturelle verktøy som individer kan bruke for å håndtere emosjonelt ubehag knyttet til klimakrisa og holde truende informasjon på en armlengdes avstand, for eksempel sosiale narrativer om at andre er verre enn oss, norsk olje er klimavennlig og løsningen uansett er global, osv. (ibid.).

Hvis kulturen hadde utrustet oss med *andre* verktøy, hadde høyere mobiliseringsnivå vært å forvente. For å sette det på spissen: Hvis *alle*, på tvers av politiske skillelinjer, hadde formidlet (i alle kanaler) hvor mye radikal kursendring haster, og personlig og politisk likegyldighet ble stigmatisert, hadde folk forblitt likegyldige? I en slik kulturell kontekst virker det plausibelt at eventuelle negative følelser fremprovosert av klimavitenskapelig informasjon *ikke* kunne døyves ved å endre miljøbevisste holdninger fremfor å endre miljøfiendtlige handlinger – som er måten kognitiv dissonans antas å virke demobiliserende på i dag (Norgaard 2011a). Det ville ikke være noen sosialt aksepterte alternative holdninger å innta tilgjengelig innenfor tankefellesskapet.

Nonrespons i møte med urovekkende klimafakta og dommedagsbudskap er først og fremst et kulturelt, ikke psykologisk, fenomen. Vår felles forståelse av klimakrisa og nordmenns rolle i å håndtere den – altså den kulturelle mulighetsstrukturen for klimamobilisering i Norge – får radikal klimahandling til å virke meningsløst for folk flest.

5. Fortellinger, eliter og verdensbilder

Kulturelle mulighetsstrukturer kan endres. En måte dette kan skje på, er gjennom fortellinger – eller narrativer. En fortelling består av en sekvens av tematisk og kronologisk relaterte hendelser (Green 2008, 47). Fortellinger er avgjørende for hvordan mennesker forstår seg selv og sin omverden (Arnold 2015, 93; Jones 2014, 7). Det kan dreie seg om bestandige, ideologiske og moralske fortellinger som gjennomsyrrer en kultur, som fortellingen om "den amerikanske drømmen" (Loseke 2018), eller – på et mer konkret, tekstlig nivå –

innramminger av budskap som har narrativ struktur.¹ Fortellinger kan virke overbevisende gjennom det Green (2008) kaller "transportering" inn i (fiktive eller faktiske) narrative verdener (ibid., 47-48, min oversettelse).

Jones (2014) finner at narrative innramminger kan spille en rolle i å forme folks politiske preferanser, og at befolkningens oppfatning av klimavitenskapelig funn sannsynligvis formes av dominante narrativer om klima, mer bestemt av positivt ladet affekt for "helten", eller protagonisten, i narrative innramminger av klimabudskap (ibid., 22). Videre finner han at kommunikasjon av ikke-narrativ karakter – for eksempel oppramsing av faktaopplysninger – er mindre overbevisende enn budskap med narrativ innramming (ibid., 13). Hvis Jones har rett, åpner dette for at budskap om nødvendig personlig oppofrelse for å unngå "dommedag" kan ha mobiliserende effekt, så fremt de er narrativt innrammet, protagonisten spiller riktig rolle og slike budskap er dominante over tid.

Jones og Song (2014) nyanserer dette bildet: I en kvantitativ studie av hvordan narrativer påvirker respondentens opinionsdannelse og kognitive organisering av informasjon, finner de at narrativer overbeviser mest når de allerede samsvarer med publikums "kulturelle verdensbilde". Basert på Thomson, Ellis og Wildavskys formalisering av Mary Douglas' *kulturteori* (Dobbin 1991) klassifiserer de verdensbilder i tre idealtyper: *hierarkisk*, *individualistisk* og *egalitær* (Jones og Song 2014, 450-451). Hver kulturelle type tilskrives en overordnet fortelling om klima. Sjansen er større for at individer avviser informasjonen i narrativer hvis innhold avviker fra det kulturelle verdensbildet deres, eller for at de i så fall bruker informasjonen til å styrke allerede eksisterende oppfatninger (ibid., 452; Dunwoody 2007, 100).

Narrative innramminger er med andre ord ingen mirakelkur. Men det finnes funn som kan indikere at noen typer narrativer – og narrative elementer – kan ha signifikante effekter på tvers av kulturelle verdensbilder. Jones og Song (2014, 465-466) finner at den egalitære fortellingen – som gjør klimaendringer til et spørsmål om umoralsk overforbruk og grådighet, og maner til radikal politikk og personlig oppofrelse (ibid., 450-451) – hadde effekt også på respondenter som tilhørte inkongruente kulturelle typer (hierarker og individualister). Dette kan tyde på at den egalitære fortellingen er en *hegemonisk diskurs* (Johannessen et al. 2018, 71), som setter de retoriske rammene for hele debatten og dominerer rivaliserende kulturelle typer (Jones og Song 2014, 466). Innerst inne vet "alle" at det er galt å ødelegge miljøet.

¹ "Innramming" forstås her som måter å organisere og kontekstualisere informasjon på slik at ulike aspekter tiltrekker seg ulikt monn av kognitive ressurser, snarere enn Goffmans videre "fortolkningsskjema"-definisjon (Pan og Kosicki 1993, 56-57).

Jones (2014, 22) finner dessuten at positiv affekt for heltekarakteren i narrativet korresponderer med noe økt risikoopplevelse og støtte for klimapolitiske forslag på tvers av kulturelle typer.

Dette indikerer to ting: Innramminger med narrativ struktur gjør mobilisering mer sannsynlig, uansett budskapets innhold. Det er også en sjanse for at det finnes underliggende, hegemoniske fortellinger om det umoralske i å ødelegge planeten, som åpner for at folk med ulik kulturell orientering kan påvirkes av egalitære narrativer om klima – kanskje særlig hvis avsender er en kilde folk stoler på (Jones 2014, 5), og som har samme kulturelle orientering som dem.

Politikere, for eksempel, målbærer typisk samme kulturelle verdensbilde som partifeller og -sympatisører. Det er veletablert at lekfolks holdninger til politiske spørsmål kan preges av signaler fra politiske eliter, selv om effekten av slike elitesignaler også er kontekstavhengig, og størst på saksfelt som er svært komplekse eller har lav aktualitet for folk, samt mer fremtredende hos dem som allerede identifiserer seg med et parti eller en politisk ideologi (Feldman et al. 2012; Ciuk og Yost 2016; Ehret et al. 2016). Carmichael og Brulle (2017) finner at signaler fra politiske eliter (kongressmedlemmer i USA) – formidlet via media – er den viktigste opinionsdannende faktoren når det kommer til klimaendringer, viktigere enn både ekstremvær og vitenskapelige rapporter. Politikere står med andre ord i en privilegert posisjon med hensyn til å formidle narrativer som potensielt kan modifisere verdensbilder med utgangspunkt i dyptloddende hegemoniske fortellinger om hva som er rett og galt, eller i det minste mobilisere støtte for radikale klimatiltak ved hjelp av fortellinger tilpasset sine respektive velgeres kulturelle orientering.

Dette ligger til grunn for undersøkelsene i del 2 av denne studien, hvor jeg ser på hvilke narrativer om klima sentrale norske politikere formidler til sine velgere.

Del 2 - Politiske narrativer om klima i Norge

6. Forskningsspørsmål

To relaterte forskningsspørsmål står i sentrum for del 2 av denne studien: (F1) Hvilke narrative innramminger benytter sentrale politikere fra de største norske partiene i den offentlige debatten om klimapolitikk? Og (F2) kan disse innrammingene sies å formidle et akutt behov for radikal endring (inkludert personlig oppofrelse) med sikte på å avverge en alvorlig krise ("dommedag")?

Spørsmål F1 legger opp til en induktiv tilnærming til dataene, hvor funnene informerer begrepsbruk og teoriutvikling, mens spørsmål F2 impliserer en deduktiv tilnærming, hvor den analytiske rammen er relativt satt på forhånd, og dataene analyseres i lys av forskerens eksplisitte forforståelse med sikte på å teste en hypotese (Ragin og Amoroso 2019). Denne studien legger mest vekt på spørsmål F2, og dermed den sistnevnte, deduktive tilnærmingen.

Hypotesen som skal testes er at politikerne *ikke* formidler et akutt behov for radikal endring for å avverge en krise. Dette harmonerer i så fall med forklaringen på nonrespons foreslått i seksjon 4.

7. Metodevalg og datainnsamling

Dette er en kvalitativt orientert, teoretisk informert *kasusstudie* av narrative innramminger i politisk kommunikasjon (Ragin og Amoroso 2019, 194-196). Som det kommer fram av forskningsspørsmål F1, er studien interessert i å belyse hvordan politikere kommuniserer i offentlig debatt om klimapolitikk *generelt*, men gjør det – av praktiske hensyn – ved å sammenstille et avgrenset øyeblikksbilde av norsk klimadebatt (et kasus).

Tidsavgrensningen av datamaterialet er som følger: Våren 2019 var den norske klimadebatten preget av at tusenvis av ungdom streiket fra undervisningen for å demonstrere mot for svak klimapolitikk, inspirert av klimaaktivisten Greta Thunberg (Vaughan 2019). Både 15. og 22. mars 2019 ble det arrangert store "klimastreiker", som fikk omfattende mediedekning (NRK 2019). Fordi det er rimelig å forvente at politikere deltar i debatter som

aktualiseres på denne måten, valgte jeg å avgrense søket etter data til tidsperioden som strakk seg fra et par dager før den første store klimastreiken 15. mars, til en uke etter den største klimastreiken 22. mars. Denne avgrensningen kunne forventes å øke sannsynligheten for å finne datamateriale som direkte eller indirekte var relatert til den samme klimapolitiske konteksten, for eksempel fordi politikere ville reagere på eller trekke assosiasjoner til streikeaksjonene i sine medieutspill.

Jeg valgte også å avgrense søket til utspill fra rikspolitikere med sentrale tillitsverv i sine partier, og til de fire største partiene i Norge. Fokuset på sentrale politikere skyldes disses antatt prominente rolle i formidlingen av elitesignaler (jf. seksjon 5). De fire største partiene fra forrige stortingsvalg – Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet og Senterpartiet – representerer til sammen 77,9 prosent av velgerne, og det minste av dem, Senterpartiet, har vesentlig høyere oppslutning enn nærmeste konkurrent, SV (NRK 2017). Disse partiene kan derfor sies å snakke til "folk flest", som er gruppen hvis nonrespons på klimakrisa jeg er interessert i.

Studien er en dokumentanalyse av allerede foreliggende tekstlige data (Loseke 2017, 100). Jeg benyttet Retrievers mediearkiv ATEKST til å søke opp referanser til klimapolitikk i norsk rikspresse i perioden 13.03.19 - 29.03.19. Ved hjelp av søkemotorens verktøy for avanserte søk, søkte jeg etter oppslag fra denne perioden som inneholdt ett eller flere av ordene: "klimaendringer"/"klimaendringene"/"klima", "olje"/"olja" eller "klimastreik"/"skolestreik".² Fordi studien er interessert i kommunikasjon fra de største norske partiene, ble hvert respektive søk ytterligere avgrenset til oppslag som inkluderte en av følgende eksakte fraser: "Arbeiderpartiet", "Høyre", "Fremskrittspartiet" og "Senterpartiet". Fordi studien ser etter kommunikasjon fra *sentrale* politikere, ble det samme søket også gjennomført med de respektive partiledernes for- og/eller etternavn som eksakt frase, i stedet for partinavnet: "Jonas Gahr Støre" for Arbeiderpartiet, "Erna Solberg" for Høyre, "Siv Jensen" for Fremskrittspartiet, "Slagsvold Vedum" for Senterpartiet.

Å fokusere på partilederne var hensiktsmessig i denne sammenhengen, både fordi partiledere er de mest profilerte politiske kjendisene i Norge, og derfor har en privilegert posisjon med hensyn til å formidle ideologiske signaler til sympatisører (Carmichael og Brulle 2017; Ciuk og Yost 2016), og fordi det er rimelig å forvente at en partileder vil formidle den politiske linjen det er flertall for eller bredest konsensus om i partiet, samt ta de kommunikasjonsstrategiske hensyn som partiets styrende organer har vedtatt.

² "Olje" ble inkludert som nøkkelord fordi petroleumspolitikken er sentral i norsk klimadebatt (Lahn 2017).

Jeg avgrenset i tillegg utvalget blant søkeresultatene til oppslag i leserinnleggs- eller kronikkform, altså tekster ført til pennen av politikerne selv, med minimal redaksjonell og journalistisk innblanding. Slik ble det mer sannsynlig å finne data som representerer politikernes egne kommunikasjonsstrategiske prioriteringer. I tillegg innbyr leserinnlegg til narrativitet, da politikerne selv har kontroll over både plott og moral i mye større grad enn i et intervju.

Ved å søke etter data under disse forutsetningene, fant jeg tre innlegg som var velegnet til analyse: Ett fra partileder i Arbeiderpartiet, Jonas Gahr Støre, om oljeindustriens framtid (Støre 2019), ett fra partileder i Høyre, Erna Solberg, som direkte svar på klimastreiken (Solberg 2019), og ett fra miljøpolitisk talsmann i Fremskrittspartiet, Gisle Meininger Saudland, om høyresidens klimapolitikk (Saudland 2019). Alle tre innlegg hadde enten direkte eller indirekte referanser til de unge klimastreikerne. Jeg fant ingen relevante oppslag i riktig format fra Senterpartiet.

Dette er en kvalitativt orientert studie som prioriterer å studere flere aspekter ved få tilfeller, fremfor å studere få aspekter ved mange tilfeller (Ragin og Amoroso 2019, 55). Dermed kunne det innvendes at studien er uegnet til å konstruere et representativt bilde av hvordan politikere snakker om klimakrisa generelt, siden fokuset ligger på nettopp det partikulære. At analysen baseres på leserinnlegg, formulert og aktivt solgt inn til riksdekkende flater av sentrale tillitsvalgte politikere, sannsynligvis med støtte fra sine kommunikasjonsstaber, gjør det mindre spekulativt å generalisere fra disse partikulære dataene til mer generelle konklusjoner om hvordan politikere i disse partiene kommuniserer i klimadebatten forøvrig. Således er en avgrensning til leserinnlegg et svar på innvendingen knyttet til metodevalg.

8. Etikk

Det eneste som er potensielt etisk problematisk i denne studien, er at dataene er produsert av navngitte, ikke-anonymiserte opphavspersoner som ikke har gitt direkte samtykke til at materialet gjøres gjenstand for forskning. De nasjonale etiske retningslinjene for samfunnsforskning slår fast at forskere som hovedregel skal informere informanter om studien og innhente samtykke, samt anonymisere dataene (NESH 2016, 14-16). Hva gjelder samtykke og informasjonsplikt, så sier retningslinjene likevel at det er unntak for offentlige personer som "frivillig har oppsøkt offentlig oppmerksomhet" (ibid., 14), og avisinnlegg må

sies å falle innenfor denne kategorien. Dataene er ikke anonymisert, fordi analysens etterprøvnbarhet ville reduseres betraktelig dersom det ikke var mulig å finne igjen de aktuelle debattinnleggene. Forfatterens roller som sentrale politikere er dessuten vesentlige for analysen.

Ikke-anonymiserte referanser til debattinnleggene kan sies å være etisk forsvarlig fordi: (1) politikere signerer slike innlegg med eget navn, og forventer kritisk, offentlig analyse, gjengivelse og fortolkning fra for eksempel motdebattanter; (2) de må forventes å være innforstått med at slike innlegg offentliggjøres bredt, og at andre kan lagre dem i ulike formater; (3) politikere fremstiller seg selv i tråd med egne mål og vurderinger under disse forutsetningene. Dette må sies å tilsvare et indirekte samtykke til den type analyse og gjengivelse som denne studien innebærer, i alle fall gitt at studien ikke har pretensjoner om å beskrive og fortolke annet enn den faktiske teksten i de aktuelle dokumentene, og ikke påstår å kunne trekke konklusjoner om forfatterens motiver, for eksempel (Loseke 2017, 101).

9. Analytisk ramme

Ragin og Amoroso (2019, 85) definerer en *analytisk ramme* som en måte å *se* et sosialt fenomen på; som en forståelse av hvilken kategori fenomenet tilhører, og av grensene og mulighetene for variasjon av egenskaper ved fenomener som tilhører den kategorien; som et uttrykk for *ideene* (eller teoriene) våre om fenomenet. Analytisk innramming kan sies å tilsvare det Loseke (2017, 20) kaller *konseptualisering* – altså å definere begreper som beskriver ideene våre om den sosiale virkeligheten.

Denne studien er avhengig av en ganske *satt* analytisk ramme for å kunne teste hypotesen som knytter seg til F2: at sentrale norske politikere *ikke* snakker om klimakrisa som en krise, og ikke bruker narrative innramminger som ansporer til selvoppofrelse for å avverge "dommedag". Rammen har to hovedkomponenter: (i) Begreper fra et allerede eksisterende teoretisk rammeverk om politiske narrativer (NPF-rammeverket), og (ii) operasjonaliseringer av konseptet "dommedags-" eller "krisenarrativ" knyttet opp mot dette rammeverket.

9.1 "Narrative Policy Framework" (NPF)

Som utgangspunkt for konseptualiseringen har studien tatt det teoretiske rammeverket "Narrative Policy Framework" (heretter NPF), utviklet av Jones og McBeth (2010), med sikte på å bringe kulturteoretiske perspektiver i samtale med mer positivistiske tilnærminger og

lage et analyseverktøy som åpner for falsifisering av hypoteser (Arnold 2015, 107-108). Ifølge NPF må visse kriterier oppfylles for at vi kan snakke om et politisk narrativ. Teksten eller kommunikasjonen som analyseres må både ha en *narrativ form* og *narrativt innhold* (Shanahan et al. 2017, 4-5).

Elementer som gir teksten narrativ form er: *karakterer*, *setting* (eller *kontekst*), *plott*, *sjanger* (eller *plott-type*) og *moral* (eller fortellingens *poeng*) (ibid.; Johannessen et al. 2018, 96-107). Et *politisk* narrativ må inneholde minst én karakter og ett poeng. Moralen i fortellingen operasjonaliseres i NPF som aktuelle politiske løsningsforslag. Karakterene i narrativet er de entitetene som enten handler eller berøres av handlingen, enten de er individer, grupper, organisasjoner eller til og med sosiale strukturer, fysiske objekter og naturfenomener (Shanahan et al. 2017, 4). Det finnes tre arketypiske karakterer: *helten* (protagonisten), som potensielt kan løse den politiske problemstillingen; *skurken* (antagonisten), som skaper problemet; og *offeret*, som påføres skade av skurken. I tillegg kan vi snakke om både *begunstigede* (som tjener på det politiske forslaget), *allierte* (som støtter helten) og *motstandere* (som ikke støtter det politiske forslaget, men er distinkte fra skurken) (ibid.).

Settingen eller konteksten skal lokalisere fortellingen i tid og rom (ibid.). Settingen kan forstås både som de fysisk-geografiske eller institusjonelle grensene som narrativet utspiller seg innenfor (Jones og McBeth 2010, 340), og som en mer utvidet, kulturell kontekst som etablerer de grunnleggende antagelsene som ligger til grunn for fortellingen (Verweij et al. 2006, 822).

Plott og plott-type er også sentrale formelementer. Plottet er fortellingens hendelsesforløp, og utspiller seg som summen av karakterenes handlinger i settingen (Johannessen et al. 2018, 101-102). Et plott har typisk en begynnelse, en midtdel og en slutt (Jones og Song 2014, 449). Plottet etablerer kausale forhold, som for eksempel skyldspørsmål (Jones 2014, 8). Selv om hver fortelling på sett og vis er unik, gir det mening å snakke om ulike *typer* plott, eller *sjangre*; fellestrekk som gir opphav til gjenkjennelige motiver og dramaturgisk oppbygning. Et aktuelt eksempel er "dommedag"-plottet, hvor det formidles en overhengende trussel om at en krise vil ramme karakterene dersom de ikke handler sånn eller slik (O'Bryan et al. 2014, 113). Andre eksempler er fortellinger om maktkamp, konspirasjoner, forandring, forhindret framgang, dekadens-, *rags-to-riches*- og gjenfødelsefortellinger (Shanahan et al. 2017, 5; Jones 2014, 8).

Disse elementene, som gir teksten narrativ form, interagerer med relativt stabile tros- og verdisystemer (kultur og ideologi) og med ulike *narrative strategier* for å gi mening, eller

narrativt innhold, til teksten. Dette bidrar til å konstruere den politiske virkeligheten (Shanahan et al. 2017, 5-6). Narrative strategier er måter fortelleren former den politiske virkelighetsbeskrivelsen på, for eksempel ved å distribuere kostnader og gevinster ved et politisk forslag ulikt blant karakterene i narrative, ved strategisk å bruke karakterene til å konstruere kausalsammenhenger, eller ved å portrettere enten heltene eller skurkene som den vinnende parten (omtalt som henholdsvis "angel-" eller "devil shift"). Avhengig av om fortelleren er del av den tapende eller vinnende koalisjonen i den aktuelle politiske debatten, får disse strategiene ulike utløp i narrative (ibid.).

9.2 Operasjonalisering av krise i lys av NPF

Med utgangspunkt i NPF-begrepene definert over, kan en operasjonalisere hva det vil si å formidle krise gjennom politiske narrative; med andre ord definere hva slags funn i de tekstlige dataene som ville indikere at vi har å gjøre med et dommedags- eller krisenarrativ om klima (Loseke 2017, 76). Tabell 1 viser hvordan krisenarrativ er operasjonalisert i denne studien.

Tabell 1

<i>Narrativt element</i>	<i>Operasjonalisering av krisenarrativ</i>
Karakter	<ul style="list-style-type: none"> • Heltene målbærer personlig oppofrelse og/eller radikale politiske løsninger. • Global oppvarming og/eller karakterer som skaper global oppvarming har status som skurk.
Moral	<ul style="list-style-type: none"> • Politiske løsningsforslag innebærer radikal forandring fra <i>status quo</i> og/eller personlig oppofrelse for involverte karakterer.
Setting	<ul style="list-style-type: none"> • Global oppvarming inkorporeres som del av den <i>umiddelbare</i> settingen for narrative, tilstede <i>her og nå</i>, fremfor å omtales som latent, et annet sted i en annen tid. • Global oppvarming antas å kunne gjøre svært stor skade på alle involverte karakterer.
Plott-type	<ul style="list-style-type: none"> • Plott-typen er <i>dommedag</i>; det å <i>ikke</i> etterleve moralen i fortellingen innebærer risiko for at en alvorlig krise rammer involverte karakterer.

Narrativ strategi

- *Devil shift*: Skurken (global oppvarming, e.l.) fremstilles som den vinnende parten.

Vi kan definere en krise som en situasjon hvor alvorlig skade eller tap bare kan avverges ved umiddelbare og/eller drastiske tiltak (Sorell 2003, 22). Som operasjonalisert i tabell 1, formidler både moralen og settingen i et krisenarrativ dette. Settingen i et krisenarrativ om klima må også håndtere at klimakrisa er en *latent*, fremfor *umiddelbar*, miljøkrise (Wolling 2016, 236), og kan oppleves som abstrakt (Arnold 2015, 35-36). En vanlig kommunikasjonsstrategi er derfor å trekke linjer til umiddelbare naturkatastrofer for å gjøre klimakrisa mer virkelighetsnær (Wolling 2016, 238), noe vi kan forvente av et krisenarrativ. Den narrative strategien *devil shift* benyttes som regel av tapende koalisjoner (Shanahan et al. 2017, 5-6), og understreker innsatsen som kreves for at helten skal seire, noe som kler et krisenarrativ. Øvrige operasjonaliseringer burde være selvforklarende i lys av diskusjonen i del 1.

10. Funn og analyse

10.1 Grad av narrativitet

Alle de tre debattinnleggene har en betydelig grad av narrativitet. Alle bruker karakterer aktivt og knytter disse til en moral. Likevel er det varierende hvor mye tekst som har tydelig narrativ struktur. Alle innleggene har sekvenser med oppramsing av ulike politiske tiltak partiene støtter og faktainformasjon, uten narrative innramminger, noe som kan dempe overbevisningskraften i narrativet forøvrig (Jones og Song 2014, 467).

10.2 Karakterer

Hos både Solberg (2019) og Støre (2019) er det "vi", i en eller annen variant, som er helten, noe som både kan knytte en allerede sympatisk leser direkte til moralen i narrativet, og, motsatt, skape avstand mellom leseren og et separat "vi" (partiet/voksengenerasjonen). Hos Saudland (2019) opptrer både "høyresiden" generelt og "Fremskrittspartiet" spesielt som helt.

Det er bare hos Solberg at helten målbærer noe personlig oppofrelse. Hun henvender seg til skolestreikerne (som er både begunstigede og allierte), og skriver: "[N]år noe blir

upopulært, trenger vi at dere sier at det får vi bare tåle". Forøvrig knytter ingen av innleggene helten til konkrete tiltak som avviker fra *status quo*.

Solberg skriver at vi ikke har gjort nok for å "bekjempe klimaendringene", og at "klimaendringer er et globalt problem", men utover dette omtaler ingen innlegg global oppvarming eksplisitt med negative markører som kan gi skurkestatus. Derimot spilles skurkerollen av "de som forurenser" hos både Saudland og Solberg. Siden leseren formodentlig er en av forurenserne, kan dette motivere til å benytte kulturelle verktøy for å håndtere skyldfølelse snarere enn å mobilisere *mot* skurken (Norgaard 2011a). Innleggene er fulle av slike verktøy: Solberg skriver blant annet at "summen av verdens utslipp" har skylden, noe som sprer ansvaret ut over landegrensene og kan dempe individuell ansvarsfølelse (ibid.). Støre definerer ingen tydelig skurk.

I rollene som allierte hos Solberg finner vi: bedrifter og land som bruker penger på teknologiutvikling, samt EU. Hos Saudland og Støre er petroleumsnæringen den viktigste allierte, sammen med fagforeninger og arbeidere hos Støre.

10.3 Moral

Alle innleggene nevner flere politiske løsningsforslag. Ingen av dem kan sies å innebære radikal forandring eller personlig oppofring. Særlig Solberg og Saudland, som representerer regjeringspartier (den vinnende koalisjonen), fremhever tiltak som er iverksatt allerede, men også Støre er tilbakeskuende, og mener vi må lære av norsk energiindustrihistorie.

Solberg fremstår noe ambivalent. Moralen er både at ting tar tid og at klimaendringer er vanskelig å løse, og at regjeringens politikk virker. Moralen hos Saudland er at klimapolitikken må ivareta velferdsstaten, noen han sidestiller med å ivareta petroleumsnæringen. Moralen hos Støre er at vi skal bygge videre på stolte industritradisjoner, og utvikle oljeindustrien på en klok måte fremfor å avvikle den.

Ett poeng er felles for alle innleggene: Å stanse norsk oljeutvinning er galt. Det vil skade norske arbeidstakere/ødelegge velferdsstaten/øke klimagassutslippene, og karakterene i narrativene som støtter dette tiltaket har status som motstandere. Solberg og Støre navngir ikke disse motstanderne ("Noen mener [...]", "de som vil [...]"), mens Saudland tilskriver dette standpunktet til "venstresiden" generelt og "Rødt og SV" spesielt.

Alle innleggene fremhever også betydningen av Norges bidrag til internasjonale klimakutt. Med Norgaard (2011b) kan vi forstå dette som en narrativ berettigelsesstrategi, hvor fokus flyttes fra "lille Norges" utslipp til vår beskjedne negative rolle og betydelige positive rolle i den globale sammenhengen.

Alle er også opptatt av at vi skal løse klimaproblemet. Det paradoksale i at alle forfekter dette poenget, men samtidig forsvarer norsk oljeindustri, kan være en del av forklaringen på folks nonrespons: Politiske eliter signaliserer at det norske politisk-økonomiske systemet, hvori oljeindustrien er sentral, er kompatibelt med å fikse krisa (ibid.).

10.4 Setting

Hos Saudland forstås global oppvarming ikke som en del av den umiddelbare settingen, men som noe fjernt og framtidig – som er relevant "i 2030" og "tropiske strøk".

Solberg er, igjen, mer ambivalent: På den ene siden skriver hun at konsekvensene av klimaendringene er mest relevante for "unge og deres etterkommere," noe som understreker at krisa er latent. På den andre siden skriver hun at "vi er kanskje den siste generasjonen som kan gjøre noe med det." Dette gir assosiasjoner til et slags hastverk, men med forbehold.

Støres setting er en "brytningstid", preget av forandring. At klimaendringer kan gjøre veldig stor skade er dog *ikke* del av settingen. Ei heller hos Saudland.

Solberg, derimot, nevner skadepotensialet flere ganger, men antyder ikke at alle som lever i dag vil kunne rammes. Ingen av innleggene gjør mye for å etablere global oppvarming som umiddelbart aktuelt for alle.

10.5 Plott-type

Innleggene har minst én innramming hver som samsvarer med plott-typen "dommedag". Solberg skriver rett ut at: "jo lengre tid vi bruker på å få opp farten med å kutte klimagassutslippene, desto verre blir konsekvensene."

I Saudlands dommedagsplott, derimot, er det velferdsstatens undergang – ikke klimaendringer – som er trusselen, og det er venstresiden (som drar velferdsstaten med "i dragsuget" når de legger ned oljenæringen) som er skurken.

Hos Støre er trusselen at "geopolitiske kjemper" i utlandet, som Russland, skal utvinne fossil energi som kan erstatte den Norge ikke utvinner på verdensmarkedet.

Hvis vi ser bort fra konkrete innramminger, og analyserer de overordnede plottene, kan alle sies å ha en slags formanende karakter, og advare mot ikke å etterleve moralen i fortellingen – noe som kanskje er å forvente fra politikere. Men den viktigste trusselen er ikke global oppvarming som sådan. De advarer mot forhastede eller ukloke *reaksjoner* på klimakrisa. Dette er altså en slags dommedagsnarrativer, men ikke den typen klimapsykologene advarer mot, gitt at trusselen politikerne fokuserer mest på ikke er selve

klimaendringene, men radikal klimapolitikk. Støre skriver: "Mange vil gå langt [...] for å begrense klimautslipp. De vil kreve endring. Vi skal levere klokt."

Ikke raskt. Ikke drastisk. Klokt.

10.6 Narrativ strategi

Den narrative strategien *devil shift* benyttes ikke i noen av innleggene.

Derimot finner vi eksempler på den motsatte *angel shift*-strategien. Solberg hevder at norske utslipp "har i en periode gått nedover", for å illustrere at regjeringens politikk virker (altså at "vi" vinner), mens Saudland illustrerer hvor god klimapolitikk Norge har ved å understreke at vi er del av Parisavtalen, er en pådriver for globale tiltak og "skal redusere egne utslipp med 40 prosent innen 2030!" Støre understreker hvor mye bedre Norge har håndtert rikdommen fra "energieventyret" enn andre land.

11. Konklusjon

I del 1 av denne studien skisserte jeg en forklaring på hvorfor folk ikke mobiliserer til radikal klimahandling (nonrespons): Kulturen døyver eventuell mobiliseringsvilje. Vi omgir oss med fortellinger som lar oss skyve ansvaret over på andre, og ufarliggjør dagens politikk, for slik kollektivt å kunne regulere ubehagelige følelser knyttet til fakta om klimakrisa. Jeg argumenterte for at politiske eliter står i en særstilling til heller å formidle fortellinger som virker mobiliserende, og at til og med fortellinger om "dommedag" – altså ubehagelige fortellinger om selvoppofrelse og radikal forandring – kan virke mobiliserende i riktig kulturell kontekst.

I del 2 analyserte jeg tre nylige debattinnlegg fra sentrale norske politikere, for å undersøke hvilke narrative innramminger de brukte, og om disse – i tråd med klimapsykologenes dominanstele – kunne sies å formidle dommedagsbudskap (krisenarrativer). Jeg fant at ingen av innleggene innfridde alle kriteriene for å betegnes som krisenarrativer om klima etter en gitt definisjon. Selv der enkelte narrative elementer var tilstede, hadde de enten feil innhold eller ble underminert av andre aspekter ved teksten.

Det foreligger ikke nok data til å konkludere bastant om klimadiskursen i Norge generelt, og derfor ikke til å falsifisere dominanstelele. Men funnene kan i det minste tyde på at det ikke er vanlig for politikere i de tre største partiene i landet å formidle dommedagsbudskap

om klima, eller mobiliserer til radikale tiltak og personlig oppofrelse for å avverge klimakrise. Om så var, er det grunn til å forvente at de ville ha gjort det i forbindelse med klimastreikene. Gitt at politikere kan ha stor innflytelse på klimaengasjement i befolkningen (særlig egne sympatisører, som deler deres kulturelle verdensbilde), både ved å sette dagsorden og å innramme saker på ulike måter, må en hver forklaring på nonrespons ta høyde for form og innhold i politikernes kommunikasjon.

Funnene er også kompatible med den kulturelle forklaringen på nonrespons. Politikernes fortellinger gir folk mange unnskyldninger til ikke å foreta seg noe drastisk, og gir få grunner til å mobilisere som om det var krise.

Bibliografi

- Arnold, Annika. 2015. *Narratives of Climate Change: Outline of a systematic approach to narrative analysis in cultural sociology.*, Institut für Sozialwissenschaften der Universität Stuttgart, Abteilung für Technik- und Umweltsoziologie.
- Arnoldi, Jakob. 2009. *Risk. An introduction.* Cambridge, UK: Polity.
- Beattie, Geoffrey, og Laura Mcguire. 2019. *The Psychology of Climate Change, The Psychology of Everything.* New York: Routledge.
- Boholm, Åsa. 2003. "The cultural nature of risk: Can there be an anthropology of uncertainty?" *Ethnos* nr. 68 (2):159-178. doi: 10.1080/0014184032000097722.
- Carmichael, Jason T., og Robert J. Brulle. 2017. "Elite cues, media coverage, and public concern: an integrated path analysis of public opinion on climate change, 2001–2013." *Environmental Politics* nr. 26 (2):232-252. doi: 10.1080/09644016.2016.1263433.
- Ciuk, David J., og Berwood A. Yost. 2016. "The Effects of Issue Salience, Elite Influence, and Policy Content on Public Opinion." *Political Communication* nr. 33 (2):328-345. doi: 10.1080/10584609.2015.1017629.
- Dobbin, Frank. 1991. "Reviewed Work(s): Cultural Theory. by Michael Thompson, Richard Ellis and Aaron Wildavsky." *Social Forces* nr. 70 (2):549-551. doi: 10.2307/2580273.
- Dunwoody, Sharon. 2007. "The Challenge of Trying to Make a Difference Using Media Messages." I *Creating a Climate for Change: Communicating Climate Change and*

- Facilitating Social Change*, redigert av Susanne C. Moser og Lisa Dilling, 89-104. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Ehret, Phillip J., Aaron C. Sparks, og David K. Sherman. 2016. "Support for environmental protection: an integration of ideological-consistency and information-deficit models." *Environmental Politics*:1-25. doi: 10.1080/09644016.2016.1256960.
- Feldman, Stanley, Leonie Huddy, og George E. Marcus. 2012. "Limits of Elite Influence on Public Opinion." *Critical Review: A Journal of Politics and Society* nr. 24 (4):489-503. doi: 10.1080/08913811.2012.788278.
- Fjeld, Iselin Elise. 2019. "Film om klimakonsekvenser skaper debatt: – Skaper frykt og bekymring". NRK (lest 27. april 2019). Tilgjengelig fra https://www.nrk.no/norge/film-om-klimakonsekvenser-skaper-debatt_-_skaper-frykt-og-bekymring-1.14514083.
- Grant, Zack P., og James Tilley. 2019. "Fertile soil: explaining variation in the success of Green parties." *West European Politics* nr. 42 (3):495-516. doi: 10.1080/01402382.2018.1521673.
- Green, Melanie C. 2008. "Research challenges in narrative persuasion." *Information Design Journal* nr. 16 (1):47-52. doi: 10.1075/idj.16.1.07gre.
- Howell, Rachel A. 2014. "Investigating the Long- Term Impacts of Climate Change Communications on Individuals' Attitudes and Behavior." *Environment and Behavior* nr. 46 (1):70-101. doi: 10.1177/0013916512452428.
- IPCC. 2014. *Climate Change 2014: Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Redigert av Core Writing Team, R.K. Pachauri og L.A. Meyer. Geneva, Switzerland: IPCC.
- IPCC. 2018. "Technical Summary." I *Global Warming of 1.5 °C: an IPCC special report on the impacts of global warming of 1.5 °C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*.

- Johannessen, Lars E. F., Tore Witsø Rafoss, og Erik Børve Rasmussen. 2018. *Hvordan bruke teori?: Nyttige verktøy i kvalitativ analyse*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Jones, Michael D. 2014. "Cultural Characters and Climate Change: How Heroes Shape Our Perception of Climate Science." *Social Science Quarterly* nr. 95 (1). doi: 10.1111/ssqu.12043.
- Jones, Michael D., og Mark K. McBeth. 2010. "A Narrative Policy Framework: Clear Enough to Be Wrong?" *The Policy Studies Journal* nr. 38 (2). doi: 10.1111/j.1541-0072.2010.00364.x.
- Jones, Michael D., og Geoboo Song. 2014. "Making Sense of Climate Change: How Story Frames Shape Cognition." *Political Psychology* nr. 35 (4):447-476. doi: 10.1111/pops.12057.
- Kahan, Dan M., Hank Jenkins-Smith, og Donald Braman. 2011. "Cultural cognition of scientific consensus." *Journal of Risk Research* nr. 14 (2):147-174. doi: 10.1080/13669877.2010.511246.
- Lahn, Bård. 2017. "Oljedebatten er kommet for å bli". Dagbladet, 24.09.17. (lest 4. mai 2019). Tilgjengelig fra <https://www.dagbladet.no/kultur/oljedebatten-er-kommet-for-a-bli/68718558>.
- Le Quéré, C., R. M. Andrew, P. Friedlingstein, S. Sitch, J. Hauck, J. Pongratz, P. A. Pickers, J. I. Korsbakken, G. P. Peters, J. G. Canadell, A. Arneth, V. K. Arora, L. Barbero, A. Bastos, L. Bopp, F. Chevallier, L. P. Chini, P. Ciais, S. C. Doney, T. Gkritzalis, D. S. Goll, I. Harris, V. Haverd, F. M. Hoffman, M. Hoppema, R. A. Houghton, G. Hurtt, T. Ilyina, A. K. Jain, T. Johannessen, C. D. Jones, E. Kato, R. F. Keeling, K. K. Goldewijk, P. Landschützer, N. Lefèvre, S. Lienert, Z. Liu, D. Lombardozzi, N. Metzl, D. R. Munro, J. E. M. S. Nabel, S. I. Nakaoka, C. Neill, A. Olsen, T. Ono, P. Patra, A. Peregon, W. Peters, P. Peylin, B. Pfeil, D. Pierrot, B. Poulter, G. Rehder, L. Resplandy, E. Robertson, M. Rocher, C. Rödenbeck, U. Schuster, J. Schwinger, R. Séférian, I. Skjelvan, T. Steinhoff, A. Sutton, P. P. Tans, H. Tian, B. Tilbrook, F. N. Tubiello, I. T. van der Laan-Luijkx, G. R. van der Werf, N. Viovy, A. P. Walker, A. J. Wiltshire, R. Wright, S. Zaehle, og B. Zheng. 2018. "Global Carbon Budget 2018." *Earth Syst. Sci. Data* nr. 10 (4):2141-2194. doi: 10.5194/essd-10-2141-2018.

- Lin, David, Laurel Hanscom, Adeline Murthy, Alessandro Galli, Mikel Evans, Evan Neill, Maria Serena Mancini, Jon Martindill, Fatime-Zahra Medouar, Shiyu Huang, og Mathis Wackernagel. 2018. "Ecological Footprint Accounting for Countries: Updates and Results of the National Footprint Accounts, 2012–2018." *Resources* nr. 7 (58):1-22. doi: 10.3390/resources7030058.
- Loseke, Donileen R. 2017. *Methodological Thinking: Basic Principles of Social Research Design*. 2. utg. Los Angeles: SAGE Publications.
- Loseke, Donileen R. 2018. "Presidential Address: Narrative and the Politics of Meaning in a "Post-Fact" World." *Social Problems* nr. 65:1-10. doi: 10.1093/socpro/spx041.
- Lundgaard, Hilde. 2019. "By og land ikke hand i hand." *Aftenposten*, 16. februar 2019, 16-17.
- NESH. 2016. Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi. Oslo: De nasjonale forskningsetiske komiteene.
- Norgaard, Kari Marie. 2011a. "Climate Denial: Emotion, Psychology, Culture, and Political Economy." I *The Oxford Handbook of Climate Change and Society*, redigert av John S. Dryzek, Richard B. Norgaard og David Schlosberg. New York: Oxford University Press.
- Norgaard, Kari Marie. 2011b. *Living in Denial: Climate Change, Emotions and Everyday Life*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Norgaard, Kari Marie. 2018. "The sociological imagination in a time of climate change." *Global and Planetary Change* nr. 163:171-176.
- NRK. 2017. "Valgresultat 2017: Landsoversikt". 06.10.17. (lest 4. mai 2019). Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/valg/2017/resultat/>.
- NRK. 2018. "Moralen i klimadebatten". [Radiodebatt]. Dagsnytt Atten, 15. oktober 2018. (lest 3. mai 2019). Tilgjengelig fra <https://tv.nrk.no/serie/dagsnytt-atten-tv/201810/NNFA56101518/avspiller#t=11m38s>.
- NRK. 2019. "Skolestreik for klimaet". 02.05.19. (lest 4. mai 2019). Tilgjengelig fra <https://www.nrk.no/nyheter/skolestreik-for-klimaet-1.14409620>.

- O'Bryan, Tom, Claire A. Dunlop, og Claudio M. Radaelli. 2014. "Narrating the "Arab Spring": Where Expertise Meets Heuristics in Legislative Hearings." I *The Science of Stories*, redigert av Michael D. Jones, Elizabeth A. Shanahan og Mark K. McBeth. New York: Palgrave Macmillan.
- Owens, Susan, og Louise Driffill. 2008. "How to change attitudes and behaviours in the context of energy." *Energy Policy* nr. 36:4412-4418. doi: 10.1016/j.enpol.2008.09.031.
- Pan, Zhongdang, og Gerald M. Kosicki. 1993. "Framing Analysis: An Approach to News Discourse." *Political Communication* nr. 10 (jan. 1993):55-75.
- Poushter, Jacob, og Christine Huang. 2019. "Climate Change Still Seen as the Top Global Threat, but Cyberattacks a Rising Concern: Worries about ISIS and North Korea persist, as fears about American power grow". (February 2019). Pew Research Center (lest 26. april 2019). Tilgjengelig fra <https://www.pewglobal.org/2019/02/10/climate-change-still-seen-as-the-top-global-threat-but-cyberattacks-a-rising-concern/>.
- Ragin, Charles C., og Lisa M. Amoroso. 2019. *Constructing Social Research: The Unity and Diversity of Method (Kindle edition)*. 3. utg. Los Angeles/London/New Delhi/Singapore/Washington DC/Melbourne: SAGE Publications.
- Santer, Benjamin D., Céline J. W. Bonfils, Qiang Fu, John C. Fyfe, Gabriele C. Hegerl, Carl Mears, Jeffrey F. Painter, Stephen Po-Chedley, Frank J. Wentz, Mark D. Zelinka, og Cheng-Zhi Zou. 2019. "Celebrating the anniversary of three key events in climate change science." *Nature Climate Change* nr. 9 (March 2019):180-182. doi: 10.1038/s41558-019-0424-x.
- Saudland, Gisle Meininger. 2019. "Ja, la oss snakke om klima." *Klassekampen*, 28.03.19, 24.
- Sewell, William H. 2005. *Logics of History: Social Theory and Social Transformation*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Shanahan, Elizabeth A., Michael D. Jones, og Mark K. McBeth. 2017. "How to conduct a Narrative Policy Framework study." *The Social Science Journal*:1-14. doi: 10.1016/j.soscij.2017.12.002.

- Solberg, Erna. 2019. "Jeg forstår godt at ungdom er sinte, frustrerte og utålmodige." *Aftenposten*, 27.03.19, 27.
- Sorell, Tom. 2003. "Morality and Emergency." *Proceedings of the Aristotelian Society* nr. 103:21-37.
- Stoknes, Per Espen. 2014. "Rethinking climate communications and the "psychological climate paradox"." *Energy Research & Social Science* nr. 1:161-170. doi: 10.1016/j.erss.2014.03.007.
- Stoknes, Per Espen. 2017. *Det vi tenker på når vi prøver å ikke tenke på global oppvarming*. Oversatt av Jostein Sand Nilsen og Per Espen Stoknes: Tiden Norsk Forlag. Originalutgave, 2015.
- Støre, Jonas Gahr. 2019. "Nøkkelen til egen framtid: Ni sannheter om norsk olje- og gassnæring og en framsnakkingsgaranti." *Dagsavisen*, 21.03.19, 6.
- Thunberg, Greta. 2019. "'Our house is on fire': Greta Thunberg, 16, urges leaders to act on climate". *The Guardian*, 25.01.2019. (lest 17. april 2019). Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/environment/2019/jan/25/our-house-is-on-fire-greta-thunberg16-urges-leaders-to-act-on-climate>.
- Tollersrud, Emma. 2018. "Tror ikke på pekefingeren." *Klassekampen*, 04.10.19, 9.
- Vaughan, Adam. 2019. "Climate Protest Goes Global. (This Week)." *New Scientist* nr. 241 (3221):7.
- Verweij, Marco, Mary Douglas, Richard Ellis, Christoph Engel, Frank Hendriks, Susanne Lohmann, Steve Ney, Steve Rayner, og Michael Thompson. 2006. "Clumsy Solutions for Complex World: The Case of Climate Change." *Public Administration* nr. 84 (4):817-843. doi: 10.1111/j.1540-8159.2005.09566.x-i1.
- Whitmarsh, Lorraine, Saffron O'Neill, og Irene Lorenzoni. 2013. "Public engagement with climate change: what do we know and where do we go from here?" *International Journal of Media & Cultural Politics* nr. 9 (1):7-25. doi: 10.1386/macp.9.1.7_1.
- Williams, Rhys H. 2004. "The Cultural Contexts of Collective Action: Constraints, Opportunities, and the Symbolic Life of Social Movements." I *The Blackwell*

Companion to Social Movements, redigert av David A. Snow, Sarah A. Soule og Hanspeter Kriesi, 91-115. Malden, MA: Blackwell Publishing.

Wolling, Jens. 2016. "Environmental Crises and the Public: Media Audiences in the Context of Environmental and Natural Threats and Disasters." I *The Handbook of International Crisis Communication Research*, redigert av Andreas Schwarz, Matthew W. Seeger og Claudia Auer, 236-247. Chichester, UK: Wiley Blackwell

Zerubavel, Eviatar, og Eliot R. Smith. 2010. "Transcending Cognitive Individualism." *Social Psychology Quarterly* nr. 73 (4):321-325. doi: 10.1177/0190272510388998.

Alle kilder som er brukt i denne oppgaven er oppgitt.